

The results obtained in the process of research deepen the characterization of the language situation on the outskirts of the ethnically Ukrainian territory of Chełm and Podlasie.

Key words: historical sociolinguistics, language situation, language-power interaction, Ivan Ohienko, social functions of the Ukrainian language, Polonization, Ukrainization.

Отримано: 27.10.2020 р.

УДК 811.161.2'367.4:821.161.201/7.08

DOI: 10.32626/2309-7086.2020-17-2.84-91

Оксана Мозолюк

ORCID 0000-0001-9476-9766

старший викладач

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТЕМПОРАЛЬНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ МІСТЕРІЇ «НАРОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ» ІВАНА ОГІЄНКА

У статті розглянуто словосполучення з семантикою відносного часу на матеріалі філософської містерії «Народження людини» Івана Огієнка, які побудовані переважно за універсальними граматичними моделями, виявленими і в українській мові попередніх віків, і в українських говірках. Описано словосполучення передчасу та післячасу, що протиставляються за ознакою «заповненість – незаповненість» часового відрізка дією.

Ключові слова: відносний час, граматичні моделі, містерія, неточний післячас, передчас, післячас, темпоральні словосполучення.

Писати треба так, як чуєш.

А кождий чує так, як дихає.

Себо – як серце б'ється...

І читатимуть серцем написане серцем.

Мирослав Дочинець [6, с.222].

Художня спадщина Івана Огієнка – духовного провідника української нації, подвижника української культури, церкви, мови, слова, є унікальним творінням, залишеним у спадок майбутнім поколінням. Рядки його творів – це мереживна вервечка сили, духу, душі, болю, любові, глибоких переконань, віри й надії. Вони зачаті й народжені на міцній духовній підвалині – «ідеології релігійного поета» (Святому Писанні) [12].

Безперечно, митрополит Іларіон усе життя до останку віддав служінню своєму народові, а отже, Богові. Про це говорить і одна з дійових осіб містерії «Народження людини» Душа:

Так прагну людям працювати,

Бо це мета моя єдина... [9, с.62];

Служити хочу я народу,

І тим служити й Богу буду... [9, с.105];

Не тільки для себе прошу благодати

Святої, Великий мій Боже, –

Я прагну з Неправди народ рятувати,

Щоб мав він життя собі гоже [9, с.109].

Іван Огієнко був переконаний, що призначення людини на землі «полягає в служінні іншим людям» [12]. А це найбільший скарб, який можна досягнути, зокрема, пізнати, зрозуміти й усвідомити ціль свого життєвого шляху.

Людина, як Боже творіння, повинна залишатися Людиною, «вміти світитися в темряві»: чим більше в ній світлоносної сили, тим більше «світлості» дає світові, своєму оточенню [6, с.214]. Вона народжується для добра, повинна завжди його примножувати, «хоча постійно бореться зі злом» [16].

Філософські містерії Івана Огієнка є вершиною переосмислення християнських символів і мають особливе, загадкове звучання. Проти світлого, Божественного начала виступає темне і містичне зло [4], зокрема, Господь протистоїть Дияволу, Дух Добра – Духові Руїни, Хор Ангелів – Хору злих духів, Молодість – Старості, Надія – Безнадії, Здоров'я – Хворобі. Художні образи, вміло вплетені в канву тексту, впливають на душу, заставляють замислитися, творять дива щодо світосприйняття, переосмислення самого себе.

Мета дослідження – виявити й схарактеризувати темпоральні словосполучення відносного часу на матеріалі філософської містерії «Народження людини» Івана Огієнка.

В українській мові часові відношення виражаються за допомоги приїменникових і безприїменникових словосполучень, серед яких можна виділити такі семантико-синтаксичні групи:

- 1) часовий період, за межами якого відбувається дія;
- 2) час, у межах якого реалізується дія;
- 3) часові відрізки, що виступають початковим або кінцевим етапом дії.

Приїменникові словосполучення першої групи розрізняються між собою за ознакою передчасу, післячасу й проміжного часу.

Розглянемо насамперед словосполучення зі значенням передчасу. На основі проведених спостережень у синтаксичній системі філософської містерії Івана Огієнка можна виділити два різновиди темпоральних словосполучень:

- 1) словосполучення передчасу, повністю заповненого дією;
- 2) словосполучення передчасу, не повністю заповненого дією.

Словосполучення першого різновиду в містерії «Народження людини» представлені лише однією граматичною моделлю $V \cdot do \cdot S$ із залежними темпоральними синтаксемами, що виступають у приїменниково-відмінковій формі лексичних варіантів іменників часового й нечасового значення, а саме: *рано* (у значенні ранок), (остання) *хвилини*, (милий) *кінець*, *згін* (у значенні смерть), *світання*. Наприклад:

*Коли ж кладеться Сонце спати,
Поглянь, яка краса багряна,
Як тихо-тихо до палати,
Мов цар величний, **йде до рана!**... [9, с.35];
Й нема окремої людини, –
Є тільки думка в людськiм тілі:
Вона то «я» **аж до хвилини**, –
Як тіло схоплять черви білі... [9, с.56];
І не складай ти рук в роботі,
Працюй до милого кінця [9, с.91];
Родилась на муки,
На труд та змагання,
Та все ж без розпуки*

*Спішисть до світання [9, с.15];
І нам Господь за Охорону
В життєвих бурях міцно стане,
І з нами буде аж до згону,
У серці Огнище кохане [9, с.116].*

Як свідчить ілюстративний матеріал, атрибутивні слова виступають обов'язковим елементом словосполучень лише з субстантивом *кінець* та *хвилина* з метою підкреслити важливість праці, яка є основою всього життя і щасливого завершення земних діянь:

*І не складай ти рук в роботі,
Працюй до милого кінця,
Працюй в ряснім кривавім поті, –
І прийде плата для жєнця!... [9, с.91];
Найбільше Щастя для Людини,
То працювати для народу,
І до Останньої Хвилини
Плєсти йому цілощю оду [9, с.106].*

Словосполучення передчасу, повністю заповненого дією ($V \cdot \text{до} \cdot S_g$), подибуємо і в приватних листах 18 століття: *листь до сего времени консервую* [14, с.29]; *только ты мене до конца не остави* [14, с.29]; *а тутъ записую себе до конца живота моего въ вѣрную службу* [14, с.33]; *и до конца жития моего памятенъ вашей любви буду* [14, с.41] та інші.

Другий різновид словосполучень із значенням передчасу, не повністю заповненого дією, також представлений однією граматичною моделлю $V \cdot \text{до} \cdot S_g$, яка виражає дію, що може реалізуватися в будь-який момент до часового періоду, названого залежним словом. Наприклад:

*На Землю всі мої бажання,
Її я серцем полюбила,
Спішим, щоб я ще до світання
На ній свої зложила крила! [9, с.62];
Тому іду на Землю сміло,
Іду без страху й без вагання, –
Нехай же Бог **призначить** тіло, –
Мені скоріше **до світання!** [9, с.106].*

Аналізовані словосполучення в Огієнковій містерії є непродуктивними, можливо, тому, що були й залишаються семантично нечіткими, оскільки значення передчасу переплітається в них із основним значенням прийменника *до* (спрямуванням дії до часової межі) [8, с.99].

Серед темпоральних словосполучень із значенням післячасу в художній канві філософської містерії Івана Огієнка на основі ґрунтовного вивчення текстового матеріалу виділяємо такі різновиди:

- 1) словосполучення післячасу, повністю заповненого дією;
- 2) словосполучення післячасу, не повністю заповненого дією.

Для вираження часової наступності, що повністю заповнена дією, в досліджуваному творі простежуються лише три приклади словосполучень, репрезентовані граматичними моделями $V \cdot \text{не від} \cdot A$, $V \cdot \text{не з} \cdot A$ та $V \cdot \text{з} \cdot S_g$, які передають початковий момент дії, що заповнює наступний проміжок часу. Наприклад:

*Чекаєм Спасіння
З предвічного віку,
Та Смерть ніч осіння
Несе Чоловіку... [9, с.15];
Диявол завжди на сторожі
Вартує постути Людині, –
Вони Творителю негожі
У світотворі не від нині [9, с.15];
Бо тіло Бог дає людині,
І тільки Він забрати може:
«Не вбий!» це заповідь не з нині
На все живе творіння Боже [9, с.98].*

Варто наголосити, що в першому словосполученні вживається атрибутивне слово-старослов'язізм (*предвічний*) з іменником *вік*, щоб підкреслити сильне бажання кожної людини, котра жила й живе на цій, Богом даній Землі, врятувати свою душу.

Крім того, у двох останніх прикладах темпоральних словосполучень V-не від-А, V-не з-А, де А – прислівник (лат. *adverbium*), прийменник *від* із препозитивною заперечною часткою *не* та прийменник *з* вживаються з давнім прислівником *нині* часової семантики. Названий праслов'язізм функціонував і в староукраїнській мові – *нынѣ* (*ныня*, *нынѣча*, *нынѣчу*) в значенні «тепер»: *а нынѣ идѣте в лодью свою; приди ныня духомъ*. При прислівнику *нынѣ* (*ныня*) могли вживатись і прийменники: *отныня причастник есмь всѣм боящимся тебе; еже и доннынѣ наречють...* [10, с.360].

Словосполучення зі значенням післячасу, не повністю заповненого дією, в синтаксичній структурі містерії представлені тільки однією граматичною моделлю V-по-S, яка виражає загальний план наступності дії щодо часового орієнтира (неточний післячас). Зауважимо, що прийменник *по* найбільшою мірою поєднується з іменниками нечасової семантики – *праця*, *промова*, *світло*, *блукання*, *сон*, як-от:

*От вирвеш щось від вас зубами
По праці в поті без утину! [9, с.20];
По кожній цій твоїй промові
Бувають в світі бур'яни,
Хоч часом вонні та шовкові,
Підступний витвір Сатани [9, с.25];
Поглянь, як Сонце покривала
По сні солодкому скидає,
Й природу будить, щоб вставала,
І все в розкошах м'ясних грає!... [9, с.35];
Без чорного не буде біле,
Без Доброго немає Зла,
Не родиться без страху сміле,
По світлі конче чорна мла... [9, с.48];
По довгих блуканнях дорожні вкінці
прибувають на Землю... [9, с.59].*

Зазначимо, що в двох вищенаведених словосполученнях із значенням неточного післячасу спостережені атрибутивні поширювачі, виражені прикметниками (один із них – постпозитивний, другий – препозитивний). Словосполучення «*По кожній цій твоїй промові Бувають*» поширюється автором за допомогою

узгоджених означень, виражених різнозначенневими займенниками – означальним, указівним та присвійним, що характеризує нещирість, лицемірність і підступність слів Диявола. Ангол-Хоронитель, як світлий християнський образ, у піднесеній рішучості завзято стинає ці плевели – слова-бур'яни, і вони зникають, мов туман від Сонця. Натомість, правдиві слова Ангела проникають у душу, по краплині змінюють людину, котра вмєє чути, відчувати, думати:

*Зовсім нема Зла в світоворі, –
Є брак Добра, не Зло, в людині,
Як є брак світла – тьма в просторі,
Як є брак звуку на пустині.
Добро панує в світі всюди,
Його відсутність, Зло, часова, –
І на Добрі зростають люди,
Воно бо – Всесвіту основа [9, с.25].*

Прийменник **по** зрідка поєднується з іменниками часової семантики – *ніч, хвиля*. Наприклад:

*По вашій довгій темній ночі
Засяє світові Десниця,
І сповняться слова Пророці:
Обіймуться ягня й левиця! [9, с.25];
Захлинувся знову [Диявол], й **по хвилі шипить**... [9, с.40].*

За Словником української мови, іменник *хвиля*, що входить до складу аналізованих словосполучень, має два значення:

1. заст. Хвилина.
2. розм. Короткий відрізок часу; мить [15].

Автор містерії у словосполученні V·по·S₁ використовує атрибутивні слова (присвійний займенник *ваша* та прикметники *довга, темна*) з субстантивом *ніч*, щоб розкрити сутність Зла, темних сил, самого Диявола, хоча твердо вірить у перемогу світлих сил:

*Йй таки на світі запанує
Господня Правда та Любов... [9, с.26].*

У художньому тексті ми спостерегли також одне темпоральне словосполучення, де прийменник **по** вживається з означальним займенником **все** (V·по·Р.) (Р – займенник, лат. pronomen):

По всьому вже знати, що сила нечиста на Душу не вплинула, – і Ангол вірте, як троянда [9, с. 100].

Словосполучення неточного післячасу (V·по·S₂) досить-таки функційні в українських говірках, а саме: *До Петра зозулейци кувати, а по Петру дитей годувати; Ду Питра зузул'а куйе, а по Питр'ї кури бие* [1, с.18]; *До С'ватого духа не скидай кожуха, по С'ватому дус'ї в тому самуму кужус'ї* [1, с.17]; *ишо до Петра, а по Петр'ї, то й по тепл'ї* [1, с.18]; *По Чесному Хрест'ї с'їй житю гус'т'їй* [1, с.22] (поліські); *По вечери збираютци миланки и ходет...* [5, с.33]; *... по тій коледі вже не можна в хаті ні співати, ні данцувати* [5, с.99]; *По заході сонця іде кожний рубати майку* [5, с.118]; *По Петрїх припадают самі громові света* [5, с.147]; *Дес си трафїейе, шо по дош'єви показуїуци и д'ві веселїци* [5, с.187] (зуцільські); *І по вечері положився спати* [11, с.28]; *Ой ты Иваню, отважний козаче! Где ся выбираешъ въ дорогу по ночи!* [3, с.69]; *етим означається упадокъ хазяйства по смерти мужа* [2, с.31] (подільські в етнографічних та

літературних джерелах). Подібні словосполучення трапляються й у приватних листах 18 століття: *по о(т)правъ писма, о(т) мене писанного...*, *припомина(л) я яснве(л)можной добродѣцѣ възглядомъ двора...* [14, с.50]; *по присльце Чо(р) нишевой... ука(з)... о(т)правленъ* [14, с.52] *та писемних пам'ятках 17 століття: а по тых словахъ вышол проудко оумерльый* [7, с.54] та інші.

Досліджений матеріал філософської містерії «Народження людини» Івана Огієнка дає змогу констатувати, що словосполучення відносного часу, повністю і не повністю заповненого дією, не належать до поширених. Вони представлені шістьма граматичними моделями: словосполучення зі значенням передчасу – двома, а словосполучення післячасу – п'ятьма. З-поміж них найбільш уживаними є словосполучення передчасу, які характеризуються наповненістю часового відрізка дією (V·до·S_g), та словосполучення з семантикою післячасу, який не повністю заповнений дією (V·по·S_g).

Огієнкові твори написані Божою правцею. Вони чесні, правдиві, справжні й живі, випромінюють світло Надії на краще майбутнє:

*Живімо ж в світі всі по Бозі,
Живе хай Правда та Любов, –
І в райському Його Чертозі
Щасливо жити будем знов!* [9, с.119].

Список використаних джерел і літератури:

1. Аркушин Г. Сказав, як два зв'язав. Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині. Люблін; Луцьк, 2003. 177 с.
2. Бытъ подольянь издаваемый К. Шейковскимъ. Київ, 1860. Т.1. Вип. 2. 74 с.
3. Галько І. Народний звичай і обряди з околиць над Збручем. Львів, 1860. Ч. 1. 144 с.
4. Головай І. Маловідома поетична спадщина Івана Огієнка. URL: [http://C:/Users/Admin/Downloads/Ukalm_2012_10_14%20\(1\).pdf](http://C:/Users/Admin/Downloads/Ukalm_2012_10_14%20(1).pdf).
5. Гуцульські говірки. Короткий словник / відп. ред. Я. Закревська. Львів, 1997. 232 с.
6. Дочинець М. Книга надиху. Уроки світу, Неба і людей. Мукачєво: Карпатська вежа, 2015. 248 с.
7. Єдлінська У. Я. До питання про взаємодію книжних і народних елементів в українській літературній мові XVII ст. Дослідження і матеріали з української мови. Київ, 1961. Т. 4. С. 52-65.
8. Іваненко З. І. Система прийменникових конструкцій адвербіального значення. Київ; Одеса: Вища школа, 1981. 144 с.
9. Іларіон. Народження людини. Митропольний собор у Вінніпегу: Наша культура, 1948. 124 с.
10. Бевзенко С.П. та ін. Історія української мови. Морфологія. Київ: Наукова думка, 1978. 540 с.
11. Левченко М. Казки та оповідання з Поділля: в записях 1850-1860 рр. Київ, 1928. Вип. 1-2. 598 с.
12. Лізніченко Н.С. Українська сакральна традиція і релігійна поезія Івана Огієнка (митрополита Іларіона). URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article8<article=1370>.
13. Митрополит Іларіон. Твори. Т. 1: Філософські містерії. Вінніпег, 1957. 336 с.
14. Приватні листи XVIII ст.: пам'ятки української мови / підгот. В.А. Передрієнко. Київ: Наукова думка, 1987. 167 с.
15. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/khvyulja>.
16. Тимошик М. Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження. URL: <http://national.org.ua/library/ohijenko.html>.

References:

1. Arkushyn H. Skazav, yak dva zvyazav. Narodni vyslovy ta zahadky iz Zahidnoho Polissia i zahidnoi chastyny Volyni. Liublin; Luczk, 2003. 177 s.
2. Byt podolian izdavayemyi K. Sheikovskim. Kiev, 1860. T. 1. Vyp. 2. 74 s.
3. Halko I. Narodnyi zvychai i obriady z okolyts nad Zbruchem. Lviv, 1860. Ch. 1. 144 s.
4. Holovai I. Malovidoma poetychna spadshchyna Ivana Ohienka. URL: [http://C:/Users/Admin/Downloads/Ukalm_2012_10_14%20\(1\).pdf](http://C:/Users/Admin/Downloads/Ukalm_2012_10_14%20(1).pdf).
5. Hutsulski hovirky. Korotkyi slovnyk / vidp. red. Ya. Zakrevska. Lviv, 1997. 232 s.
6. Dochynets M. Knyha nadyhu. Uroky svitu, Neba i liudei. Mukachevo: Karpatska vezha, 2015. 248 s.
7. Yedlinska U.Ya. Do pytannya pro vzaiemodiiu knyzhnyh i narodnyh elementiv v ukrainskii literaturnii movi XVII st. Doslidzhennia i materialy z ukrainskoi movy. Kyiv, 1961. T. 4. S. 52-65.
8. Ivanenko Z.I. Systema pryimennykovykh konstruksii adverbialnoho znachennya. Kyiv; Odesa: Vushcha shkola, 1981. 144 s.
9. Ilarion. Narodzhennya liudyny. Mytropolnyi sobor u Vinnipehu: Nasha kultura, 1948. 124 s.
10. Bevzenko S.P. ta in. Istoriiia ukrainskoi movy. Morfolohiia. Kyiv: Naukova dumka, 1978. 540 s.
11. Levchenko M. Kazky ta opovidannia z Podillia: v zapysah 1850-1860 rr. Kyiv, 1928. Vyp. 1-2. 598 s.
12. Liznichenko N.S. Ukrainska sakralna tradytsiia i relihiina poeziia Ivana Ohienka (mytropolyta Ilariona). URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article8&article=1370>.
13. Mytropolyt Ilarion. Tvory. T. 1: Filosofski misterii. Vinnipehg, 1957. 336 s.
14. Pryvatni lysty XVIII st.: pamiatky ukrainskoi movy / pidgot. V.A. Peredriyenko. Kyiv: Naukova dumka, 1987. 167 s.
15. Slovnyk ukrainskoi movy. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/khvylja>.
16. Tymoshyk M. Mytropolyt Ilarion (Ivan Ohienko) i ukrainske vidrozhennia. URL: <http://national.org.ua/library/ohienko.html>.

The article considers the phrases of the relative time on the material of the philosophical mystery «Birth of Man» by Ivan Ohienko, which are built mainly on the universal grammatical models found in the Ukrainian language of previous centuries, and in the Ukrainian dialects.

Based on the observations in the syntactic system of philosophical mystery, two types of temporal prepositional phrases of premature are distinguished: 1) phrases in which the time interval is completely filled with action; 2) phrases in which the time interval is not fully occupied by the action. Phrases of the first kind in the analyzed work are represented by only one grammatical model $V \cdot to \cdot S_g$ with the dependent temporal syntaxes. The second type of the phrases with the meaning of the prefix, not completely filled with action, is also represented by one grammatical model $V \cdot to \cdot S_g$, which expresses the action that can be realized at any time before the time period called the dependent word.

Among the temporal phrases with the meaning of the aftertaste in the artistic outline of the work on the basis of a thorough study of the textual material are: 1) the phrases of the aftertaste, completely filled with action; 2) the phrases of the aftertaste, not completely filled with action.

To express the temporal continuity, which is completely filled with action, in the mystery of Ivan Ohienko traced only three examples of temporal phrases, represented by grammatical models $V \cdot with \cdot A$, $V \cdot not \ from \cdot A$ and $V \cdot not \ with \cdot S_g$, which convey the initial moment of action, which fills the next period of time. Phrases of postpartum, not completely filled with action, in the syntactic system of the analyzed work are represented by only one grammatical model $V \cdot by \cdot S_p$, which expresses an inaccurate aftertaste.

The researched material of the philosophical mystery «Birth of Man» by Ivan Ohienko makes it possible to state that the phrases of relative time, completely and not completely filled with action, do not belong to the common ones. They are represented by six grammatical models: a phrase with a premature meaning of two and a phrase with an afterword meaning of five. Among them, the most commonly used are phrases of premature, which are characterized by the fullness of the time interval by action ($V \cdot to \cdot S_0$), and phrases with semantics of postpartum, which is not completely filled with action ($V \cdot by \cdot S_1$).

Key words: relative tense, grammatical models, mystery, inaccurate aftertaste, premature, aftertaste, temporal phrases.

Отримано: 26.10.2020 р.

УДК 305:81:001(477)

DOI: 10.32626/2309-7086.2020-17-2.91-96

Римма Монастирська

ORCID 0000-0001-5703-965X

кандидат філологічних наук

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

«ЗАКОН ФЕМІНІЗАЦІЇ» У МОВОЗНАВЧИХ ПРАЦЯХ І. ОГІЄНКА

У статті йдеться про мовне представлення фемінітивів у наукових розвідках Івана Огієнка. Проаналізовано мовознавчі судження вченого щодо формування граматичної категорії роду в українській мові, опрацьовано його погляди щодо рідномовних обов'язків жінки та її ролі в суспільстві. Окреслено перспективи подальших досліджень творчості Івана Огієнка щодо виявлення фемінітивів та інших гендерних маніфестацій.

Ключові слова: фемінітиви, феміністичний вплив, гендер, гендерні характеристики, гендерні стереотипи.

Одним із викликів сучасної української мови є фемінітиви. Фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду. У мовознавстві феміністичні впливи стали поштовхом до виокремлення нового напрямку – гендерної лінгвістики. До вивчення проблем мовного представлення фемінного й маскулінного, а також особливостей чоловічого та жіночого мовлення долучилися науковці Д. Спендер, Дж. Коутс, П. Екерт, С. МакКоннелл-Джинет, Д. Таннен, Дж.Т. Вуд, О. Горошко, І. Кузнецова, А. Мартинюк, Л. Ставицька тощо.

Метою нашої розвідки є аналіз мовознавчих праць І. Огієнка щодо проблем фемінізації в українській мові.

Методика дослідження мови відображає два різні аспекти – мовну систему та мовне вираження. Аналізуючи мовознавчу спадщину І. Огієнка, ми з'ясували, що науковець не лише торкається у своїх лінгвістичних розвідках проблем гендера та мови, а подає їхній розгорнутий аналіз. Так, зокрема, в аспекті гендерної проблематики І. Огієнко описує поняття граматичної категорії роду в українській мові: *«Початкова мова не знала граматичного роду і часто надавала самцям і самицям різні назви, пор.: наші батько-мати, баран-овечка, бугай-корова і т. ін., і тільки пізніше, коли виникла потреба граматичного статевого розрізнення, цебто коли мова ускладнювалася, тоді виникла потреба й розрізняти живі іменники чоловічої статі від жіночої <...> Такий двородовий стан дуже*